

דיני תפילין - סימן כה - שיעור 3

זמן הברכה

1. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף לה עמוד ב
אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר ר' אחא אריכא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל: תפילין מאימתי מברך עליהן? משעת הנחתן (רש"י: משמע לאחר שהניחן). איני? והא אמר רב יהודה אמר שמואל: כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן! אביי ורבא דאמרי תרויהו: משעת הנחה ועד שעת קשירה (רש"י: מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה, דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא).

2. בית יוסף אורח חיים סימן כה
והרא"ש (הל' תפילין סי' טז) כתב משעת הנחתם פירוש משיתחיל להניחם עד שיהדקם בזרועו ובראשו כדי שתהיה הברכה עובר לעשייתן... והרמב"ם (תפילין פ"ד ה"ז) כתב וכל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן לפיכך צריך לברך על תפלה של יד אחר הנחה על הקיבורת קודם קשירתן שקשירתן זו היא עשייתן... וי"ל דבעינן שיברך קודם עשייתן בסמוך וקשירתן זו היא עשייתן וכשמברך אחר הנחה וקודם קשירה הוא שפיר קודם לעשייתן אבל לא יברך קודם הנחה משום דהוי ליה קודם דקודם...

ועוד יש לומר... אם רצה לברך קודם הנחה מעת שהמצוה מזמנת לפניו לעשותה הרשות בידו דהא דת"ר מאימתי מברך עליהם משעת הנחתם לאו למימרא דקודם לכן לא יברך אלא לומר שאף משעת הנחתם ואילך יברך דשפיר חשיב עובר לעשייתן ואפשר שזה היה דעת רבינו ירוחם (ני"ט ח"ה קע ע"ד) שכתב ומברך עליהם קודם הנחתם דהיינו עובר לעשייתן אבל מדברי הרא"ש (סי' לג) והר"ן בפרק לולב הגזול (סוכה כ: ד"ה ומדפרכינן) נראה כמו שכתבתי בתחלה דאינו יכול לברך קודם הנחה וכן ראוי לנהוג.

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף ח
כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן (פי' קודם, ויעבר את הכושי, (שמואל ב' יח, כג) פירושו רץ והקדים לפניו) לפיכך צריך לברך על התפלה של יד אחר הנחה על הקיבורת, קודם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן. הגה: וכן בשל ראש, קודם שמהדקן בראשו (טור).

4. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה ס"ק כה-כז
(כה) אחר הנחה וכו' - דקודם לכן לכתחילה אין ראוי לברך דהוי קודם דקודם וצריך לקרב הברכה לעשיית המצוה בכל מה דאפשר.
(כו) קודם קשירתן - ובדיעבד יברך אפילו אח"כ דמצוה שיש לה משך זמן הוא בכלי יומא.

(כז) קודם שמהדקן - כי ההידוק הוא מצות הקשירה וצריך גם כן ליזהר שיהיה הברכה אחר שמונחים על הראש לא כאותן שמברכין בעודם בידם דא"כ הו"ל קודם דקודם...

דיני הפסק בין תפילין של יד לתפילין של ראש

1. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף לו עמוד א
תנא: סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו, וחוזר עליה מערכי המלחמה.

2. תוספות מסכת מנחות דף לו עמוד א
עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה - מתוך פירוש הקונטרס משמע דאם סח ובירך שרי וליכא איסורא אלא אדרבה מצוה ושכר ברכה וזה לשונו סח בין תפילה לתפילה ולא בירך על של ראש על מצות אלא סמך על ברכה ראשונה עבירה היא בידו, מ"ר.

3. בית יוסף אורח חיים סימן כה
...ואין כן דעת כל הפוסקים אלא שבכל ענין אסור לדבר אפילו חוזר ומברך.

4. בית יוסף אורח חיים סימן כה
וכתב הר"ן בסוף ראש השנה (יא. ד"ה שאלו) בשם הר"ה (המאור יב. סוד"ה ואני אומר) דהיינו טעמא דאמרינן סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו משום דאע"ג ששתי מצות הן כיון דכתיב (שמות יג ט) בתפילין של יד ושל ראש והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך צריך זכירה שיהא תוכף תפילה של ראש לתפילה של יד כדי שתהא הויה אחת לשתיים ואם הסיח דעתו והפליג בדברים ביניהם עבירה היא בידו לפיכך חוזר ומברך ברכת תפילה של יד וממשמש בתפילין של יד ומחזק את הקשר ועוד מברך ברכה שניה על של ראש ותוכף שתי המצות זו לזו עכ"ל.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף ט
אסור להפסיק בדיבור בין תפלה של יד לתפלה של ראש, ואם הפסיק, מברך על של ראש: על מצות תפילין. הגה: ולדין דנוהגין לברך שתי ברכות אף אם לא הפסיק, צריך לחזור ולברך על של ראש להניח גם על מצות (ד"ע).

6. משנה ברורה סימן כה ס"ק כח

אסור להפסיק - אפילו בדיבור של מצוה כגון להשיב שלום לרבו וכל כה"ג כי גורם ברכה שאינה צריכה. ואפילו לאותן המניחין תפילין בחוה"מ בלי ברכה או המניחין תפילין דר"ת אחר שחלץ תפילין דרש"י או שחלץ תפילין ע"מ להחזיר דהרמ"א בסי"ב פסק דא"צ לחזור ולברך כשמניחין אח"כ אפ"ה עבירה היא להסיח ביניהן דלכתחילה בעינן שיהיו סמוכין ותכופין זה לזה דכתיב והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך שיהא הוייה אחת לשתייהן.

7. משנה ברורה סימן כה ס"ק כט

...ולכתחילה אסור אפי' להפסיק בשתיקה אם שוהא הרבה שלא לצורך אפילו לא הסיח דעתו. ואפי' לרמז בעיניו ולקרוץ באצבעותיו בין התש"י ובין התש"ר ג"כ יש ליזהר לכתחילה...

8. ביאור הלכה סימן כה סעיף ט ד"ה * ואם הפסיק

...ושיעור הפסק דע"י דיבור הוא אפילו ע"י תיבה אחת ממה שכתב הרא"ש בה"ק דאם ענה אמן בינתיים על איזו ברכה ששמע שצריך לחזור ולברך...

9. משנה ברורה סימן כה ס"ק לא

ולדין דנהגין וכו' - כי הטעם שאנו מברכין שתי ברכות על תפילין ולא די בברכת להניח לבד הוא שאנו סוברין דעיקר תיקון הברכות אלו כך היתה בתחלת הנחתם תקנו לברך להניח וקאי נמי על ש"ר וכשמניח הש"ר ומהדקו מברך נמי על מצות שזו היא גמר המצוה הילכך ממילא אם סח והסיח דעתו צריך לחזור ולברך גם להניח על הש"ר [הרא"ש].

10. משנה ברורה סימן כה ס"ק לב

לחזור ולברך - ונכון שימשמש אז בשל יד להזיזו ממקומו ויחזק הקשר ובזה תחזור ברכת להניח גם על הש"י ודומה כאלו הניח עתה הש"י והש"ר תכופים זה לזה ואם בירך בלא משמוש ימשמש אחר הברכה...

הפסק בין תפילין של יד לשל ראש בדברים שבקדושה

1. הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות תפילין סימן טו

...ואף ליהא שמיה רבה ולקדושה ולענות אמן אין להפסיק. ובהל' תפילין עתיקתא כתב סח בין תפילין של יד לתפילין של ראש אם סח שיחת חולין חוזר עליה מעורכי המלחמה. ואם בקדושה ויהא שמיה רבה סח אין חוזר עליה מעורכי המלחמה אלא חוזר ומברך על של ראש שתיים... ואפילו דאין חוזר מעורכי המלחמה אם הפסיק לענות קדושה ואמן נהי דאין העבירה גדולה כ"כ לחזור עליה מעורכי המלחמה, מ"מ איכא איסורא שגורם לברך ברכה שאינה צריכה. כדמוכח ביומא פרק בא לו (דף ע א) ופרק אלו נאמרין (דף מא א)...

2. הלכות קטנות למרדכי (מנחות) הלכות תפילין רמז תתקסט

ואומר ר"ת דוקא אם סח דברים בטלים אבל סח לצורך תפילין אין חוזר כדאמרין בברכת המוציא ועוד אומר ר"ת דאפי' ענה קדיש או ברכו בינתיים אין הפסק אחרי שאין יכול להניחם עד שיענה עם הצבור ואין הפסק אחרי שצורך הוא זה לו וצריך להקדימו.

3. ספר האגור הלכות תפילין סימן לח

פסק הרשב"א שיכול להפסיק בין של יד לשל ראש לענות קדיש וקדושה, אבל צריך לחזור ולברך על של ראש ואפילו הפסיק ושמע, דשומע כעונה.

4. בית יוסף אורח חיים סימן כה

וזה על דעת האומרים שאם היה עומד בתפילה ושמע קדיש אינו שותק לשמוע דחשיב להו הפסק, אבל לדין דנקטינן כדברי האומרים דשותק ושומע כמו שיתבאר בסימן ק"ד (ב"י ד"ה וכתב) הכא נמי שותק ושומע ולא חשיב הפסק... וכבר כתבתי דלענין הלכה שותק ושומע והוי כעונה לענין לצאת ידי חובת ענייה אבל לענין שיחשב הפסק לא הוי כעונה.

5. תרומת הדשן פסקים וכתבים סימן קז

תפילין בחוה"מ לסמ"ק שכתב וטוב להניח בלא ברכה, אותן הנוהגין כן אם מדברים בין תפילין לתפילין נראה דאפי' שאין מברכין אסור להן לדבר ולהסיח בין תפילין לתפילין. דאמרין במס' סוטה /דף מד: / סח בין תפילין לתפילין עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. ואין הטעם דוקא משום דמביא עצמו לברכה שאינה צריכה לו, אלא בלא זה יש עבירה להסיח. כדמוכח באשירי פ' בתרא דראש השנה בתשובה המתחלת: שאלו מקמיה רבא ריש מתיבתא, וכן באשירי בהלכות דהא דמייתי ירושלמי דמפרש טעמא אמאי חוזר עליה מעורכי המלחמה אהאי עבירה טפי מאחריני ע"ש. עיין פ' כיסוי הדם בתוס' /בד"ה ומכסי חולין דף פז' ע"א/, ושם מוכח דאסור לדבר אפי' בלא טעם דמרבה בברכה, וכן באשירי פ' כיסוי הדם משמע קצת כמו בתוספות.

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף י

אם סח לצורך תפילין, אינו חוזר ומברך. אם שמע קדיש או קדושה בין תפלה של יד לתפלה של ראש, לא יפסיק לענות עמהם אלא שותק ושומע ומכוין למה שאומרים.

7. משנה ברורה סימן כה ס"ק לד

אבל לכתחילה אסור להסיח בין ברכת להניח עד אחר הנחה של ראש אפילו בדברים שהן לצורך תפילין אם לא היכי שא"א בענין אחר. אך בחוה"מ שאין מברכין אפשר דיח להקל לכתחילה בדברים שהם לצורך תפילין.

8. משנה ברורה סימן כה ס"ק לו

ואם פסק וענה איש"ר או קדושה או ברכו או שענה אמן על איזה ברכה ששמע חוזר ומברך... ובחז"מ או המניח תפילין דר"ת וכיוצא שמניח בלי ברכה יש להקל ולהפסיק לעניית איש"ר וקדושה וברכו ואמן אך אח"כ יזיז הש"י ממקומו קודם שיניח הש"ר כדי שיהיה הוייה אחת לשניהם.

אופן סמיכת תפילין של ראש לתפילין של יד שיהיו בהווייה אחת

1. שו"ת הרא"ש כלל ג סימן ב

ואותם בני אדם שמניחין תפילין של זרוע ואין גוללין הרצועה סביב הזרוע, אלא מניחין של ראש ואחר כך גוללין רצועה של יד סביב הזרוע, יפה הם עושים; וגם אני עושה כן. כי ברכת תפילין של יד שייכא גם על תפילין של ראש, וכריכת הרצועה סביב הזרוע אינה ממצות הנחת תפילין.

2. בית יוסף אורח חיים סימן כה

וכן כתב רבינו ירוחם בשם המפרשים...

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף יא

אחר שקשר של יד על הזרוע, יניח של ראש קודם שיכרוך הרצועה סביב הזרוע.

4. שו"ת רדב"ז חלק ב סימן תרכג

שאלת על מה שאני רגיל לכרוך רצועה של יד על הזרוע קודם תפלה של ראש כי הרא"ש כתב הפך ונתן טעם וז"ל כי ברכת להניח תפילין שייכא גם על תפילין של ראש וכריכה סביב הזרוע אינה ממצות הנחת תפילין ע"כ. וכ"ש לדידן שאין אנו מברכין אלא ברכה אחת.

תשובה אפשר שהרא"ש היה קושר התפילה של יד באופן שהיא עומדת בלא כריכת הרצועה על הזרוע אבל אנחנו אין אנו קושרים כן ואם לא תכרוך הרצועה על הזרוע מיד יוצאת התפלה ממקומה ונמצאת הכריכה צורך ההנחה, דאם לא תעמוד במקומה נמצא מניח של ראש תחלה ולפיכך כורכין שלשה או ארבעה כריכות סביב הזרוע כדי שתעמוד. עוד יש לו טעם אחר ולא אוכל לפרשו והמשכיל יבינהו מתוך דברי והוא כי כריכת הרצועות סביב זרוע השמאלי הוא מתכשיטי ותקוני תפלה של יד כמקשט כלה לקראת חתן ודעהו.

5. משנה ברורה סימן כה ס"ק לח

...ובספר כוונות האר"י ז"ל כתוב שהיה נוהג לכרוך השבעה כריכות סביב זרועו תחלה [אבל לא הג' כריכות שעל האצבע] מפני שהוא סובר כיון דלכתחלה גם הכריכות הוא מצוה לפיכך אין זה הפסק וכן המנהג בכ"מ ועיין בתשובת משכנות יעקב סימן כ"ח דעתו ג"כ כמנהגנו לכרוך קודם על הזרוע לחיזוק דבלא"ה לא מתקיים ואינו נקרא קשירה ע"ש. כתב בספר מ"מ אם שמע קדיש וקדושה אחר שבירך על של יד ואם יכרוך לא יהיה לו פנאי להניח ש"ר ולענות יניח ש"ר קודם הכריכות אם יכול להדק במקצת שלא ימיש התש"י ממקומו.

6. בן איש חי שנה ראשונה פרשת וירא סעיף טו

ואחר שקשר היו"ד ימשוך הרצועה לזרוע ויכרוך אותה סביב הזרוע שבעה כריכות שלימות, ומה שנמשכת הרצועה בתחלת הזרוע מצד אחד של הזרוע, אין זה נחשב כריכה ואין זה בכלל כריכות. וה"ה מה שנמשכת בסוף הזרוע כדי להביאה לכף היד, אין זה בכלל הכריכות, ודלא כמ"ש שם חדש דף קכ"ו. לכך יכרוך ז' כריכות ממש שלימות, ואחר שיכרוך השבעה כריכות יעמוד ויניח תש"ר מעומד, דאין להניח תש"ר אלא רק אחר שבע הכריכות.

1. בית יוסף אורח חיים סימן כה

יש נוהגין לתקן תפלה של יד וקודם שיניחוהו לוקחים של ראש ומתקנים אותו כדי שלא יצטרכו להפסיק בין הנחת תפלה של יד להנחת תפלה של ראש בתיקון תפלה של ראש וכתבו רבינו הגדול מהרי"א ז"ל והרב מהר"י נ' חביב ז"ל דטעות הוא בידם לפי שהם מעבירין על המצוה וצריך למחות בידם וללמדם שאחר שיניחו של יד יקחו של ראש ויתקנוהו ויניחוהו דאותו תיקון כיון דצורך הנחה הוא לא הוי הפסק וראיתי בתשובת ה"ר יוסף גיקטליא ז"ל שעל פי הקבלה אסור להוציא תפלה של ראש מהתיק עד שתהיה תפלה של יד מונחת.

2. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף יא

...ויש מי שאומר שאסור להוציא תפלה של ראש מהתיק עד שתהא תפלה של יד מונחת. הגה: ואף אם שניהם לפניו חוץ לתיק, לא יתקן לפתוח התפלה של ראש עד אחר הנחה של יד (מהרי"א ומהר"י בן חביב). יש מי שכתב להניח של יד מיושב, ושל ראש מעומד (אגור בשם הזוהר סימן פ"ד) (ובמדינות אלו לא נהגו כן, אלא שתיהן מעומד).

הפסק בקיום המצווה המחייב ברכה חדשה

1. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מו עמוד א

דתניא: תפילין, כל זמן שמניחין מברך עליהן, דברי רבי. וחכמים אומרים: אינו מברך אלא שחרית בלבד. אתמר, אביי אמר: הלכתא כרבי, ורבא אמר: הלכתא כרבנן. אמר רב מרי ברה דבת שמואל: חזינא ליה לרבא דלא עביד כשמעתי, אלא מקדים וקאי ועייל לבית הכסא, ונפיק ומשי ידיה ומנח תפילין ומברך. וכי איצטרך זימנא אחרינא - עייל לבית הכסא, ונפיק ומשי ידיה, ומנח תפילין ומברך. ואנן נמי כרבי עבדינן, ומברכין כל שבעה. אמר מר זוטרא: חזינא ליה לרב פפי, דכל אימת דמנח תפילין מברך. רבנן דבי רב אשי, כל אימת דמשמשי בהו מברכי.

2. בית יוסף אורח חיים סימן כה

...ופירש רש"י (שם ד"ה דממשמשי) דממשמשי בהו דקיימא לן (מנחות לו.) חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ק"ו מציץ וכן כתבו התוספות (סוכה מו. ד"ה דכל אימת) וסמ"ג (עשין כב קה ע"ג) וספר התרומה (ס' ריג) ונמוקי יוסף (ח: דיבור ראשון) **ונראה מדבריהם שאע"פ שלא נשמטו ממקומם מברך עליהם כל זמן שמשמש בהם...** וכתבו התוספות (שם) דלא איתפריש מאי מברך כשמשמשים בהם אם מברך לשמור חוקיו כמו שמברכין בתר דמסלקי תפיליהו או להניח כמו שמברכין בשעת הנחה דהכא הרי מונחין ועומדין ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו כמו דמברכים בתר דמסלקי תפיליהו עכ"ל ותמיהני דהיאך יברך לשמור חוקיו על משמוש תפילין דלא כתיב בהו שמירת חוק.

3. בית יוסף אורח חיים סימן כה

אבל הרא"ש (שם) כתב כל אימת דממשמשי בהו מברכי **פירש ר"י כשמשמשים בהם להחזירם למקומם אם נשמטו ממקומם הנחתם** וכן כתבו רבינו ורבינו ירוחם (ני"ט ח"ה קע ע"ד)... ולפירוש ר"י... משמע דפשיטא שמברך עליהם כמו שמברך עליהם בשעת הנחתם דכיון שנשמטו ממקומם כשמחזירם הוי כמניחם מעיקרא.

4. הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף כב עמוד ב (ד"ה 'וכתבו' בעמוד א)

נראה לי שהיו מברכין עליהן לשמור את התפילין כלומר מהיסח הדעת או כיוצא בזה ולא ידעתי למה השמיטוה פוסקי ההלכות להא דרבנן דבי רב אשי ואפשר דהיינו משום דאינהו הוה קים להו בתוך כמה שיעור של זמן אדם חייב למשמש בהן אבל אכן דלא קים לן אם נברך כל שעה שנמשמש בהן אפשר שנמשמש שלא בשעת חיוב ונמצינו מברכים לבטלה

5. רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד הלכה ז

תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן ואפילו חולץ ולובש כמה פעמים ביום...

6. טור אורח חיים הלכות ציצית סוף סימן ח

...ותפילין כל אימת דממשמש בהו מברך, פירוש אם זזו ממקומן וממשמש בהן להחזירן למקומן... מיהו יש לומר... שזזו ממקומן ולא ידע שלא היו במקומן, אבל אם הזיזן ממקומן אדעתא להחזירן מיד... לא היה צריך לברך. ולזה דעתי נוטה.

7. בית יוסף אורח חיים סימן כה

...רבינו בסימן ח... משמע מדבריו שם דבהסירם על דעת להחזירם מיד כגון שהסירם כדי להכנס לבית הכסא נמי סובר דאינו צריך לברך וכבר כתבתי שם (ד"ה ואם פשט) שאין הדבר כן דודאי צריך לברך כדאיתא בפרק לולב וערבה (סוכה מו.) בעובדא דרבא ומשמע דבנשמטו ממקומם דינן שוה להסירם ממש דהא כל אימת דממשמשי בהו כשנשמטו ממקומם צריך לברך עליהם כאילו הוסרו ממש.

8. אורחות חיים חלק א הלכות תפילין אות טז

כתב הראב"י (בב"י גרס 'הראב"ד') בתשובה שאם הותר הקשר של יד קודם הנחת תפילין של ראש מהדקן וא"צ לחזור ולברך עליהם אבל אם הניח של ראש ואח"כ הותר של יד מהדקן ומברך.

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף יב

אם מניח תפילין כמה פעמים ביום, צריך לברך עליהם בכל פעם. נשמטו ממקומם וממשמש בהם להחזירם למקומן, צריך לברך. הגה: ואם מחזיר א' מהם יברך כמו שמניח תפלה אחת כדלקמן סי' כ"ו (דברי עצמו). הזיזם ממקומם אדעתא להחזירם מיד, צריך לברך. הגה: ו"א שלא לברך (טור סימן ח'), והכי נהוג, וכבר נתבאר לעיל סימן ח' סעיף י"ד). מי שמניח תפילין של יד וברך, ובתחלת ההדוק נפסק הקשר של יד והוצרך לעשות קשר אחר אמנם לא הסיח דעתו, אינו צריך לחזור ולברך. אם הותר של יד קודם הנחת של ראש, מהדקן וא"צ לחזור ולברך. אבל אם הניח של ראש ואחר כך הותר של יד, מהדק ומברך...

10. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה ס"ק מג

...ואם בשעת ברכה היה דעתו שאח"כ יסלקם ויחזור ויניחם מוכח מדברי המג"א לעיל בסימן ח' סקט"ז דלכו"ע אין צריך לחזור ולברך.

11. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה ס"ק מד

נשמטו - כתב של"ה הא דלא נהיגי האידינא לברך כשנשמטו ממקומם משום דבשעת תפלה מסתמא אינו מסיח דעתו מהם והוי כחולצן ע"מ להחזירן דפסק ההג"ה בסמוך דאין לחזור ולברך. וא"כ אותן שהולכין לפעמים עד חצות בתפילין אם נשמטו ראוי לברך. והח"א כתב דאף בשעת התפלה אם נשמטו המברך לא הפסיד. ומ"מ נראה דלמעט בברכות עדיף.

12. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה ס"ק מז

...ואם לא היה בדעתו להחזירו מיד רק לאחר זמן אפילו אם אח"כ לבשן תיכף או שהיה בדעתו להחזירן תיכף ואח"כ נשתהא הדבר והסיח דעתו בינתים לכו"ע צריך לחזור ולברך. וכן אם חלצן לכנסו לבהכ"ס אפילו היה דעתו ללבשן תיכף צריך לברך לכו"ע דהא אין רשאי לילך בהם לבית הכסא ואדחי ליה וכמ"ש בסימן ס"ה וכתב הח"א דה"ה כשחולץ שצריך להפיח כיון דאסור להפיח בהן צריך לחזור ולברך.

13. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה ס"ק נ

...ומשמע מדברי השו"ע דאם לאחר שהידק התפילין על הזרוע נפסק הקשר צריך לחזור ולברך דכבר נגמר מעשה המצוה וה"ל כנשמטו ממקומם דצריך לברך כשמחזירם וכנ"ל והאחרונים חלקו ע"ז וכתבו דכיון דברכת להניח שבירך קודם הנחת של יד קאי גם על תפילין של ראש כדאיתא לעיל וא"כ כ"ז שלא הניח תש"ר עדיין עסוק במצות השייך לאותה ברכה ולא נגמר עדיין המצוה שבירך עליו עד שהניח גם הש"ר ע"כ כמו בהותר הקשר של יד קודם הנחת של ראש פסק השו"ע דאינו צריך לחזור ולברך ה"ה נמי אם נפסק הקשר ג"כ אינו צריך לחזור ולברך. ואם נפסק הקשר של

ראש או של יד לאחר שכבר הניח הש"ר והדקו צריך לחזור ולברך. ואם אין שם מי שיודע לתקן הקשר והוצרך לקחת תפילין אחרים בכל גווי צריך לחזור ולברך דדמי להא דסימן ר"ו ס"ו.

1. בית יוסף אורח חיים סימן כה

כתוב בארחות חיים בשם העיטור שמוטר לברך על תפילין שאולים אבל לא על גזולין דבוצע ברך נאץ יי' (תהלים י ג) עד שיהא בהם יאוש ושנוי רשות.

2. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף יב

...מוטר לברך על תפילין שאולין, ולא על גזולין.

3. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה ס"ק נג

ואפילו בשואל שלא מדעת מותר דניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה רק שיקפלים כבראשונה ולא יוציאם ממקומו הראשון...

4. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה ס"ק נד

גזולים - דה"ל מצוה הבאה בעבירה ואפילו אחר יאוש ואפילו בדיעבד לא קיים מצות תפילין אך אם מכר התפילין לאחר יאוש לאחר דעת המ"א בתרמ"ט והמחה"ש לעיל בסימן י"א דיכול השני לברך דלדידיה הוי יאוש ושינוי רשות אכן הט"ז והגר"א בסימן זה כתבו בהדיא דבכל גווי אסור לברך אף דלענין לצאת בהם משמע מדברי הגר"א דיוצא בהם אך לענין הברכה אסור מ"מ משום בוצע ברך דעל ידי לקיחתו יצא הגזילה מרשות הבעלים. אך מי שלקח מהשני הזה נראה דיכול לברך כן מצאתי בדמשק אליעזר לעיל בסימן י"א ע"ש.

זמן חליצת התפילין

1. הגהות מיימוניות הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד הלכה כה אות פ

...בעיטור (הל' תפילין ח"ו ס ע"ג) בשם רב עמרם וששאלתם מנהג דרבנן כך ראינו גאונים ואבות בית דין ואלופים הראשונים וכל חכמי הישיבה וכך מנהג שאין חולצים עד כימי השמים על הארץ של ערבית ע"כ.

2. בית יוסף אורח חיים סימן כה

...ונראה שהיו מניחים אותם עליהם כל היום ולא היו חולצים עד אותה שעה ועכשיו נהגו העולם להניח תפילין עליהם עד אחר קדושת ובא לציון ושמעתי שנוון להסירם בשעה שאומר יהי רצון מלפניך שנשמור חוקיך ומצותיך וכו' משום ההיא דבני מערבא (ברכות מד:) שהיו מברכין על חליצת תפילין אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו ואף על גב דסבירא לן שאין לברך על חליצתן כמו שיתבאר בסימן כ"ט מכל מקום כיון דבהא מילתא ליכא ברכה שפיר דמי למיעבד רמז לסברת בני מערבא. ולי נראה דאין טעם וריח בדבר זה דכיון דאידיחיא לה סברת בני מערבא למה נעשה רמז לה והעושה רמז לה נראה שסובר דלא אידיחיא לגמרי. וביום שיש ספר תורה נוהגים העולם שלא לחלוץ תפילין עד שיסלקו ס"ת ויניחוהו בהיכל וסמכי לה מדכתיב (מיכה ב יג) ויעבור מלכם לפניהם וי' בראשם. וביום ראש חודש נהגו העולם לחלוץ תפילין קודם תפלת מוסף, ושמעתי שהטעם משום דבאותה תפלה אומרים כתר ואין נכון להיות באותה שעה כתר דתפילין כעין מה שאכתוב בסימן ל"א (ד"ה וחולו) בשם הזהר במדרש שיר השירים (ז"ח דפוס מונקאטש ח.) על הנחת תפילין בחול המועד וכיון שבתפלה זו אומרים כתר אפילו כשמתפלל בלחש ראוי שלא יהיו עליו.

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף יג

נהגו העולם שלא לחלוץ תפילין עד אחר קדושת ובא לציון (ישעיה מז, יא). ויש מי שכתב על צד הקבלה שלא לחלוץ עד שאמר בהם שלש קדושות וארבע קדישים, דהיינו לאחר קדיש יתום, והכי נוהגים המדקדקים. (פתח עינים ספר המוסר פ"ד). וביום שיש בו ספר תורה, נוהגים שלא לחלצם עד שיחזירו ספר תורה ויניחוהו בהיכל. הגה: והיינו במקום שמכניסין התורה לאחר ובא לציון גואל, אבל לפי מנהג מדינות אלו שמכניסים התורה מיד לאחר הקריאה, אין לחלצם רק כמו בשאר ימים (דברי עצמו). ביום ראש חודש, חולצים אותם קודם תפלת מוסף. הגה: וה"ה בחול המועד, ודוקא במקום שאומרים במוסף קדושת כתר, מיהו נוהגים לסלקם קודם מוסף בכל מקום (ב"י).

4. משנה ברורה סימן כה ס"ק נה

...ובשם האר"י ז"ל כתבו שלא היה חולץ עד אחר ע"כ נקוה לך. וביום שיש בו מילה ראוי שלא לחלוץ עד אחר המילה כי מילה היא אות ותפילין הם אות.

5. משנה ברורה סימן כה ס"ק נו

...ומ"מ משמע מפמ"ג ושאר אחרונים דבמקומות שנוהגים לומר קדיש יתום בכל יום אחר עלינו טוב שלא לחלוץ עד אחר קדיש יתום. ואנשים שנוהגין לקפל הטלית ותפילין ולהניחן בתיקן בעת אמירת קדיש לא יפה הן עושין דמאוד יש לכוון בעניית איש"ר כמבואר לקמן בסימן נ"ו בטור ובשו"ע ואיש"ר הוא עוד במדרגה גבוה יותר מקדושה כמבואר שם במ"א סק"א ובודאי לא גרע משאר ברכות דרבנן דאסור לעשות אפי' תשמיש קל בשעה שהוא מברך כמבואר לקמן בסימן קצ"א במ"א סק"ב.

6. משנה ברורה סימן כה ס"ק סא-סב

קדושת כתר - פי' במקום שאנו אומרים נקדש במוסף אומרים בקצת מקומות כתר יתנו לך לכן אין נכון להיות אז כתר של תפילין עליו ואפילו בעת תפלת הלחש ופשוט דאם שכח והתחיל להתפלל בהם לא יחלצם באמצע דאינו רק מנהגא... והט"ז כתב דהנהגה שאינו חולץ במוסף אין עליו תלויה מאחר שאין אנו אומרים קדושת כתר יתנו לך ושמעתי על גדול הדור אחד שלא היה חולצם במוסף אך המתפלל בצבור בודאי לא ישנה מנהגא דצבורא.